

NIEUWE MONUMENTEN

Zijn monumenten achterhaald? Monumenten zijn vaak standbeelden die de herinnering levendig moeten houden aan machthebbers uit oude tijden. Wat kunnen hedendaagse kunstenaars met monumenten, anders dan er ironisch mee omgaan?

tekst Jan Goossensen | foto Matthew Buckingham

Dit najaar is er in het gebouw van Stroom (Haags centrum voor beeldende kunst) een expositie te zien over moderne monumenten. De maker ervan is een Roemeen, Mihnea Mircan. Hij laat ontwerpen, tekeningen, foto's en video's zien van een handvol meer of minder bekende internationale kunstenaars die allemaal op hun eigen manier geboeid zijn door monumenten. Want over moderne monumenten is veel te zeggen. Arno van Roosmalen, directeur van Stroom, vertelt. Monumenten in de openbare ruimte hebben de eigenschap dat ze meestal een breed publiek aanspreken. Een buste in een park zegt iets over die bekende persoon voor wie het monument is opgericht. Iedereen die er langsloopt, wordt geacht de bewuste man of vrouw te kennen. Er sprinkelt een vonkje over tussen beeld en kijker. De aanblik landt in de herinnering.

Samenbindend effect

Stroom wil met de expositie twee vragen onderzoeken. Eén: heeft onze maatschappij – nog steeds of opnieuw – behoefte aan kunst die hetzelfde samenbindende effect heeft als vroeger de standbeelden vervulden? Of is de samenleving zo beweeglijk en fragmentarisch geworden, minder op reflectie als op consumptie gericht, dat het een illusie is te menen dat kunst die functie nog kan vervullen?

Twee: zijn kunstenaars anno 2008 nog in staat monumenten te produceren die een samenbindend effect kunnen vervullen? Of is de hedendaagse kunst voornamelijk naar binnen gericht en heeft ze de maatschappij weinig te bieden?

Mihnea Mircan komt uit een land met een lange traditie van stoere beelden van generaals en presidenten. 'Absolute machtsverhoudingen', zoals dat heet. Tot de val van de Muur in 1989 grossierde Oost-Europa in monumenten ter ere van dictatoriale Grote Leiders. Dat is anders dan in West-Europa en bijvoorbeeld de Verenigde Staten gebeurde. Daar deed de ironie haar intrede in de beeldende kunst. Machthebbers moesten tegen een stootje kunnen, en kunstenaars waren nooit te beroerd daar nog een schepje bovenop te doen. 'Anti-monumenten' werden geliefd, bij kunstenaars en bij het publiek.

Een mooi voorbeeld van een 'anti-monument' is het beeld Paardenkracht van de Engelse kunstenaar Zadok Ben-David op het Koningsplein in Den Haag. Het is een parodie op een klassiek ruitersstandbeeld. Bovenop een immense sokkel is geen ruitser gemonteerd, zelfs geen paard, maar slechts het skelet van een paard. Minder koninklijke allure is onmogelijk, luidt de boodschap.

De maker heeft echter buiten de natuur gerekend. Het 'monument van de koning van de 21ste eeuw' verkeert momenteel in deplorabele staat. Het skelet is tweemaal omgewaaid en de lege sokkel symboliseert nu nog meer, zelfs sterker dan de maker had kunnen bedenken, de aftakeling van het koningschap. Met dank aan twee flinke stormen.

Geen nihilistische kunst

Zo'n symbolisch-ironisch anti-beeld is niet wat Mircan voor ogen staat. Hij verzet zich tegen nihilistische, geïroniseerde kunst. Tussen de traditionele beelden van heersers en de modieuze westerse anti-kunst zoekt hij

zijn eigen weg.

Mircan is vooral nieuwsgierig. Hij wil maatschappelijke ontwikkelingen signaleren waar kunstenaars iets aan kunnen toevoegen. Kan kunst temidden van alle maatschappelijke onzekerheid en beweeglijkheid een functie vervullen die bij brede groepen herkenning en daardoor waardering oproept? Zo ja, hoe moet zo'n hedendaags monument er dan uitzien?

Enkele kunstenaars op de expositie onderzoeken de werking van hedendaagse monumenten. Wat moet je denken van het beroemde omgetrokken beeld van Saddam Hoessein in Bagdad? Of van het recente streven van de Spaanse regering om alle nog overgebleven monumenten die aan Franco herinneren, met wortel en tak uit te roeien?

Aardige bijkomstigheid: op hetzelfde moment dat de expositie plaats vindt, loopt in Den Haag een discussie over een nieuw op te richten monument voor de negentiende-eeuwse staatsman Thorbecke. Niemand weet hoe hij eruit zag, maar het raadslid dat het initiatief nam, heeft als wens te kennen gegeven dat, hoewel ze waardering heeft voor eigentijdse kunst, het een herkenbaar beeld moet worden, dat brede lagen van de bevolking aanspreekt. Dat wordt dus een mooie uitdaging.

Since we last spoke about monuments
Stroom, 14 september t/m 9 november

Matthew Buckingham, *Image of Absalon to Be Projected Until it Vanishes* (2001), Collection du Fonds régional d'art contemporain de Bourgogne